

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-75>

**THE USE OF INNOVATIVE INFORMATION TECHNOLOGIES
TO EXERCISE EXTRAJUDICIAL OVERSIGHT
OF THE ACTIVITIES OF PUBLIC ADMINISTRATION ENTITIES
IN THE FIELD OF BUSINESS**

**ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЗАСУДОВОГО
КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Nadieiko M. M.
PhD in economics

Надєйко М. М.
кандидат економічних наук

Використання інноваційних інформаційних технологій для здійснення позасудового контролю за діяльністю суб'єктів публічного адміністрування у сфері підприємницької діяльності є одним із ключових напрямів модернізації системи публічного управління в умовах цифрової трансформації держави. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, поширення цифрових технологій, автоматизація управлінських процесів та активне впровадження електронного урядування обумовлюють необхідність переосмислення традиційних механізмів контролю за діяльністю органів публічної адміністрації. У сучасних умовах ефективність позасудового контролю значною мірою залежить від здатності держави використовувати новітні технологічні інструменти для оперативного виявлення порушень законодавства, моніторингу діяльності органів влади, аналізу управлінських рішень та забезпечення належного рівня захисту прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності.

Традиційні форми позасудового контролю, які базуються переважно на розгляді звернень громадян та суб'єктів господарювання, проведенні перевірок, аудитів, моніторингових заходів та адміністративному оскарженні рішень органів влади, поступово доповнюються сучасними цифровими механізмами контролю. Використання інформаційних технологій дозволяє суттєво підвищити ефективність контрольних процедур завдяки автоматизації процесів збору та обробки інформації, мінімізації людського фактору, зниженню корупційних ризиків та забезпеченню прозорості діяльності суб'єктів публічного адміністрування. У результаті формується нова модель позасудового контролю, що ґрунтується на принципах відкритості даних, цифрової

взаємодії, оперативності реагування та превентивного виявлення порушень.

Особливе значення у цьому контексті мають автоматизовані інформаційні системи, які забезпечують централізований збір, накопичення, обробку та аналіз інформації про діяльність суб'єктів публічного адміністрування. Такі системи дозволяють здійснювати постійний моніторинг прийняття управлінських рішень, проведення дозвільних процедур, здійснення державного нагляду (контролю), реалізації регуляторної політики та надання адміністративних послуг суб'єктам підприємництва. Важливою перевагою автоматизованих інформаційних систем є можливість виявлення системних порушень та ризиків ще на ранніх стадіях їх виникнення. На відміну від традиційних механізмів контролю, які переважно реагують на вже вчинені порушення, автоматизовані системи дозволяють здійснювати безперервний превентивний моніторинг діяльності органів влади.

Суттєву роль у забезпеченні цифрового позасудового контролю відіграють державні електронні реєстри та інформаційно-аналітичні платформи. Їх функціонування створює необхідні передумови для оперативного отримання інформації про діяльність органів публічної адміністрації, аналізу ефективності реалізації державної політики у сфері підприємництва, контролю за дотриманням процедурних вимог та виявлення випадків перевищення владних повноважень. Відкритість державних реєстрів сприяє підвищенню рівня прозорості діяльності органів влади та створює додаткові можливості для здійснення громадського контролю за їх діяльністю.

Важливим напрямом розвитку сучасного позасудового контролю є використання мобільних застосунків. Стрімке поширення мобільних технологій дозволяє забезпечити безпосередню взаємодію між суб'єктами підприємницької діяльності та органами контролю, а також створює додаткові можливості для оперативного реагування на порушення прав підприємців. Використання спеціалізованих мобільних застосунків дає можливість суб'єктам господарювання повідомляти про неправомірні дії посадових осіб, подавати скарги, отримувати консультації, відстежувати хід розгляду звернень та отримувати інформацію про результати контрольних заходів у режимі реального часу.

Мобільні застосунки здатні суттєво підвищити доступність механізмів позасудового захисту прав підприємців. Завдяки таким технологіям особа може реалізувати своє право на звернення незалежно від місця перебування та часу доби. Крім того, сучасні мобільні платформи дозволяють долучати до звернень фото-, відео- та аудіоматеріали, геолокаційні дані та інші цифрові докази, що сприяє більш об'єктивному та оперативному розгляду скарг. У перспективі створення єдиного національного мобільного застосунку для здійснення

позасудового контролю за діяльністю суб'єктів публічного адміністрування могло б забезпечити інтеграцію механізмів адміністративного оскарження, громадського контролю та електронної взаємодії між підприємцями і державними органами.

Однак найбільш перспективним напрямом цифрової трансформації позасудового контролю є використання технологій штучного інтелекту. У сучасних умовах штучний інтелект поступово перетворюється на один із найбільш ефективних інструментів аналізу великих масивів даних та прогнозування ризиків. Його використання дозволяє здійснювати автоматизований аналіз управлінських рішень, виявляти аномалії у діяльності органів влади, визначати корупційні ризики та формувати рекомендації щодо усунення виявлених недоліків.

Особливо цінним є потенціал штучного інтелекту у сфері превентивного контролю. Алгоритми машинного навчання здатні аналізувати значні обсяги інформації про діяльність суб'єктів публічного адміністрування та виявляти приховані закономірності, які можуть свідчити про наявність корупційних ризиків, порушення процедурних вимог або неефективність управлінських рішень. На основі такого аналізу система може автоматично формувати попередження для контрольних органів та рекомендувати проведення додаткових перевірочних заходів.

Не менш важливим є використання штучного інтелекту для автоматизованого розгляду звернень суб'єктів підприємницької діяльності. Інтелектуальні системи можуть здійснювати первинну класифікацію скарг, визначати компетентний орган для їх розгляду, аналізувати аналогічну практику вирішення подібних спорів та формувати проєкти відповідей. Це дозволяє значно скоротити строки розгляду звернень та підвищити ефективність роботи контрольних інституцій.

Перспективним також є використання штучного інтелекту для моніторингу регуляторної діяльності органів публічної адміністрації. Аналізуючи тексти нормативно-правових актів, регуляторних рішень та адміністративних процедур, інтелектуальні системи можуть виявляти положення, які створюють надмірні адміністративні бар'єри для підприємницької діяльності, містять корупціогенні фактори або суперечать принципам належного врядування. Таким чином, штучний інтелект здатний стати ефективним інструментом підвищення якості державного регулювання та вдосконалення механізмів позасудового контролю.

Разом із тим ефективне впровадження технологій штучного інтелекту потребує належного нормативно-правового забезпечення. Станом на сьогодні в Україні відсутній спеціальний закон, який би комплексно регулював питання створення, використання та контролю за функціонуванням систем штучного інтелекту. Наразі основним

програмним документом у цій сфері залишається Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 року № 1556-р [1]. Вказана Концепція визначає основні напрями державної політики щодо розвитку технологій штучного інтелекту, однак не створює повноцінного правового механізму їх застосування у сфері публічного адміністрування та контролю.

У зв'язку з цим особливо актуальним є питання розробки та прийняття в Україні спеціального Закону України «Про штучний інтелект». Такий закон має визначити правові засади створення та використання систем штучного інтелекту, встановити принципи їх функціонування, гарантії захисту прав людини, механізми державного нагляду за їх застосуванням та особливості використання інтелектуальних технологій у діяльності органів публічної влади. При розробці відповідного законодавства доцільно враховувати положення європейського законодавства, насамперед положення Регламенту Європейського Союзу про штучний інтелект – AI Act, який заклад правові основи регулювання систем штучного інтелекту в країнах Європейського Союзу [2]. Запровадження подібних підходів в українське законодавство сприятиме гармонізації національної правової системи з європейськими стандартами та забезпечить належний баланс між інноваційним розвитком і захистом прав людини.

Важливим елементом майбутнього правового регулювання повинно стати визначення особливостей використання штучного інтелекту саме у сфері позасудового контролю за діяльністю суб'єктів публічного адміністрування. Законодавство має передбачати вимоги щодо прозорості алгоритмів, можливості аудиту автоматизованих рішень, недопущення дискримінації, забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних. Крім того, необхідно закріпити принцип, відповідно до якого остаточні рішення щодо застосування заходів контролю повинні прийматися людиною, а штучний інтелект має виконувати допоміжну та аналітичну функцію.

Отже, використання інноваційних інформаційних технологій відкриває принципово нові можливості для розвитку системи позасудового контролю за діяльністю суб'єктів публічного адміністрування у сфері підприємницької діяльності. Автоматизовані інформаційні системи забезпечують безперервний моніторинг та аналітичну підтримку контрольної діяльності, мобільні застосунки підвищують доступність механізмів захисту прав підприємців, а технології штучного інтелекту створюють умови для переходу від реактивної до превентивної моделі контролю. У перспективі комплексне впровадження зазначених технологій здатне суттєво підвищити рівень законності, прозорості та ефективності діяльності органів публічної адміністрації, зменшити корупційні ризики, покращити якість

державного управління та забезпечити більш надійний захист прав суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до сучасних європейських стандартів належного врядування.

Література:

1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 року № 1556-р. Дата оновлення: 29.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text> (дата звернення: 20.07.2024).

2. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> (дата звернення: 20.07.2024).